

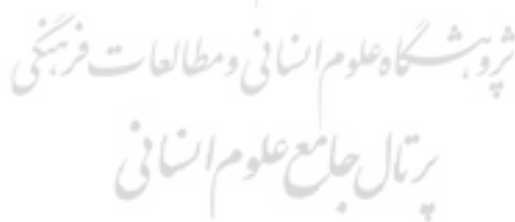
Exploring the Lived Experiences of Farhangian University Student Teachers on Rahian Noor's Journey: A Phenomenological Inquiry

Mohammad alipour¹ | Javad akbari motlagh² | Reyhaneh Mahtarami³ | Morteza Sancholi⁴ | Fatemeh Ganifar⁵ | Ahmad Ali Radar⁴ | Mahbobeh Hossein Zaei⁵

Abstract

This qualitative inquiry explores the lived experiences of student teachers from Farhangian University during their participation in the Rahian Noor journey. Adopting a phenomenological approach, the study selected eight male and female student teachers through purposeful criterion sampling for semi-structured interviews. The data gleaned from these interviews underwent analysis via the seven-step Colaizzi process, with Guba and Lincoln's (1989) criteria ensuring the validity of the findings. The narratives of the student teachers coalesced into five principal themes: (1) Travel-related challenges, (2) Accomplishments attributed to Rahian Noor, (3) Cultivating a generation in line with the Islamic Revolution and Holy Defense, (4) Proposals for enhancing the Rahian Noor experience, and (5) Impacts of participating in Rahian Noor. The study concludes that the student teachers perceive their involvement in Rahian Noor as multifaceted, influencing their educational philosophies and pedagogical practices, particularly in student instruction. Despite the hurdles encountered, the journey's benefits were prominently acknowledged.

Keywords: Rahian Noor, Student Teachers, Farhangian University, War, Holy Defense, Martyrdom

1. Corresponding Author: Lecturer at Farhangian University and Ph.D. student in Curriculum Planning at Birjand University, South Khorasan, Iran. Email: m.alipour@birjand.ac.ir
2. Assistant Professor in Islamic Education: Department of Islamic Education, Farhangian University, Tehran, Iran..
3. Master's Graduate in Shia History: Department of History, Faculty of Theology and Islamic Studies, Payame Noor University, Mashhad, Iran.
4. Bachelor's Student in Guidance and Counseling: Farhangian University, Tehran, Iran.
5. Bachelor's Student in Social Science Education: Farhangian University, Tehran, Iran.

بررسی تجارب زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از سفر راهیان نور: مطالعه پدیدارشناسی

محمد علی پور^۱ | جواد اکبری مطلق^۲ | ریحانه محترمی^۳ | مرتضی سنچولی^۴ | فاطمه قانعی فر^۵ | احمدعلی رهدار^۶ | محبوبه حسین زائی^۵

۹

سال پنجم

پاییز و زمستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۲/۲۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۵/۱۵

صص: ۲۰۵-۱۸۵

شابا چاپ: ۶۳۲۸-۲۵۳۸

الکترونیکی: ۱۶۵۵-۲۷۱۷

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تجارب زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از سفر راهیان نور صورت گرفت. این مطالعه با روش کیفی و با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی انجام شد. پژوهشگران با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع معیار، تعداد ۸ نفر از دانشجو معلمان پسر و دختر اعزامی به راهیان نور را شناسایی و از آن‌ها مصاحبه نیمه ساختار یافته به عمل آوردند. داده‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها به روش هفت مرحله‌ای کلایزی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جهت اعتباربخشی به یافته‌ها از ملاک چهارگانه گوبا و لینکلن (۱۹۸۹) استفاده شد. تجارب دانشجو معلمان در قالب پنج مضمون اصلی ۱- مشکلات و چالش‌های سفر ۲- دستاوردهای راهیان نور ۳- تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی و دفاع مقدس ۴- راهکارهای بهبود راهیان نور ۵- پیامدهای حضور در راهیان نور طبقه‌بندی شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان بر این اعتقاد هستند که حضور در راهیان نور برای آن‌ها پیامدهای در ابعاد مختلف داشته است و همچنین باورهای آن‌ها در حوزه تربیتی و به‌خصوص تربیت دانش‌آموزان تغییر و رشد پیدا کرده است. دانشجو معلمان در کنار تمامی دستاوردهای ذکر شده، مشکلاتی و چالش‌هایی را در این سفر مطرح کرده‌اند.

کلیدواژه‌ها: راهیان نور، دانشجو معلم، دانشگاه فرهنگیان، جنگ، دفاع مقدس، شهدا.

DOR: 20.1001.1.25386328.1402.5.9.8.2

۱. نویسنده مسئول مدرس دانشگاه فرهنگیان و دانشجوی دکتری، برنامه ریزی درسی دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، ایران؛

m.alipour@birjand.ac.ir

۲. استادیار گروه آموزش معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۳. کارشناسی ارشد تاریخ تشیع، گروه آموزشی تاریخ، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه پیام نور مشهد، مشهد،

ایران.

۴. دانشجوی کارشناسی راهنمایی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۵. دانشجوی کارشناسی آموزش علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

گردشگری پدیده‌ای کهن بوده و سفر برای گردشگر و بازدید از مناطق مختلف، موضوعی است که از قرن‌ها پیش لااقل در میان بخشی از نخبگان جوامع، مورد توجه بوده است. متناسب با پیشرفت‌های مختلف فنی و اقتصادی و تغییر در شکل زندگی مردم در دهه‌های اخیر، موضوع گردشگری نیز به شکل جدی متحول شده است و علاوه بر گسترش نفوذ آن به مردم، اشکال جدید گردشگری نیز فرصت ظهور و بروز یافته است (مهتدی و متولی زاده، ۱۴۰۲). گردشگری جنگ یعنی عزیمت گردشگر با هدف بازدید از جاذبه‌های مناطق جنگی، جهت کسب تجارب جدید و ثبت وقایع برای ارضای نیازهای فرهنگی، اجتماعی و معنوی (فلکه و همکاران، ۱۴۰۱). آنچه گردشگری جنگ را از سایر انواع معمول گردشگری متمایز می‌کند، این است که در این نوع گردشگری نه تنها ابعاد اقتصادی در جذب گردشگران مورد توجه است و منافع ناشی از آن متوجه کشور مقصد می‌شود بلکه ابعاد فرهنگی آن نیز از اهمیت بسزایی برخوردار است و انتقال مفاهیم ارزشمندی همچون دفاع، مقاومت، حماسه، فداکاری، وطن‌پرستی نیز از این طریق ممکن خواهد بود؛ از این رو امروزه متولیان فرهنگی و آموزشی در کشورهای مختلف دنیا توجه ویژه به بحث گردشگری جنگ کرده‌اند (قائدعلی و لطیفی، ۱۳۹۳). گردشگری جنگ در قرن ۲۱ به یکی از انواع پرطرفدار گردشگری در جهان خواهد شد. پیوند گردشگری و جنگ از دیر باز وجود داشته است و این دو تضاد با هم نیستند؛ چرا که بررسی‌ها نشان داده است مناطق جنگی به‌خصوص مناطق جنگ‌های تاریخی که برای خود نامی در تاریخ دست‌وپا کرده‌اند، به‌عنوان جاذبه‌های گردشگری مطرح بوده‌اند (سقای، ۱۳۹۶). ارتباط بین جنگ و گردشگری از دو جنبه قابل بررسی است: یکی از منظر نقش و اهمیتی که گردشگری در برقراری صلح و آرامش، به‌خصوص بین کشورهای همسایه دارد و دیگر ارتباط بین جنگ و مکان‌های یادبودی جنگ (محمودزاده و همکاران، ۱۳۹۳). در برنامه‌ریزی گردشگری جنگ لازم است برخوردی متفاوت و مناسب با قابلیت‌های مقصدهای گردشگری صورت بگیرد (ضیایی و شجاعی، ۱۳۸۹).

جنگ از جمله رخدادهای مهم و سرنوشت‌ساز در تاریخ هر جامعه است که دارای پیامدهای مثبت و منفی است. هرچند در نگاه اول همه جنگ‌ها هزینه‌های مختلف و جبران‌ناپذیری را به همراه خواهند داشت، اما بعد از رخداد و پایان جنگ می‌توان تحلیل متنی از آثار جنگ ارائه داد.

جنگ‌ها به‌خصوص وقتی ویژگی دفاعی به خود می‌گیرند. ارزش‌های متنی را تولید یا بازتولید می‌کنند؛ که این ارزش‌ها در حافظه جمعی ماندگار و به شیوه‌های مختلف به نسل‌های بعد انتقال می‌یابد (رازقی و همکاران، ۱۳۹۵). جنگ تحمیلی عراق علیه نظام نوپای جمهوری اسلامی و به تبع آن، سازوکارهای فرهنگی و اجتماعی دفاع همه‌جانبه در مقابل دشمن، شاخص‌هایی مبتنی بر آموزه‌های اسلامی و ایرانی همچون ایثار و شهادت، حماسه و مردانگی، حب دین و حب وطن را پرورش داد که زمینه شکل‌گیری فرهنگ دفاع مقدس را فراهم ساخت و جامعه اسلامی با بهره‌گیری از این ظرفیت توانست خطر جدی را دور گرداند. هشت سال مردم به فرمان بنیان‌گذار و رهبر انقلاب برای دفاع از تمامیت ارضی از جان و مال خود دریغ نکردند و با ایثار و گذشت قهرمانانه در برابر دشمن ایستادند. دامنه اثرات این واقع تاریخی فراتر از زمان و مکان بوده و امروز شاهد جنگ تحمیلی در بخش‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی هستیم (بیات و همکاران، ۱۳۹۵). جنگ تحمیلی رژیم بعث عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، از جمله جنگ‌هایی است که در تاریخ، حماسه‌ها و رشادت‌های آن ثبت شده است و برای گردشگران، جذابیت‌های خاص خود را دارد. از این منظر می‌توان فرهنگ شهادت و ایثار را به‌عنوان یکی از گزینه‌هایی که برای گردشگران اهمیت دارد، به‌خوبی معرفی نمود و به نمایش گذاشت (احمدی، ۱۳۹۴). در جوامع شیعی بالأخص ایران اسلامی برنامه‌هایی متنوع برای پاسداشت و زنده نگه‌داشتن یاد شهدا اجرا می‌شود (مسعودی، نوغانی، ۱۳۹۲).

یکی از برنامه‌های پاسداشت و زنده نگه‌داشتن یاد شهدا و رزمندگان اردوی راهیان نور است. از راهیان نور می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین فناوری نرم بهره‌برداری از ثروت عظیم دفاع مقدس، نام برد (سجادی مهر، بهرامی و مهتدی، ۱۴۰۱). برگزاری دوره‌های راهیان نور با هدف تبیین تفکر بسیجی، آشنایی با دفاع مقدس، ایجاد دغدغه نسبت به آرمان‌های امام و انقلاب، آشنایی با مفاهیمی مانند زیارت دفاع مقدس، شهادت، ولایت، جهاد، مسئولیت‌پذیری، خودباوری، در دستور کار متولیان قرار گرفته است (سبکتکین ریزی، جعفری ۱۳۹۷). لزوم آشنایی نسل جدید با دستاوردهای ملی، اسلامی و انقلابی و در بطن آن دفاع مقدس که برآیند ویژگی‌های سه‌گانه بر شمرده است، اهمیت شایان توجهی در فرآیند حفظ و نشر آن در کشور و جهان دارد. آشناسازی دانشجویان با گنجینه‌های دفاع مقدس به‌ویژه ابعاد رفتاری و شخصیتی شهدا و ایثارگران و ایجاد

آگاهی و تغییر باورها و ارزش‌ها در آینده شهروندان، ضرورتی فراوان دارد (پورعمران و همکاران، ۱۳۹۸). راهیان نور از جمله اردوهای است که سال‌هاست در مجموعه آموزش و پرورش، دانشگاه و سایر نهادهایی که جریان استمرار انقلاب را دنبال می‌کنند، در حال برگزاری است (مهرنژاد، ۱۳۹۴). اردوهای راهیان نور فرصت‌های تربیتی بی‌شماری را برای دانشجویان فراهم می‌کند (امیدیان و آنسته، ۱۳۹۹).

دوران دفاع مقدس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و می‌بایست این ارزش‌ها به نسل جوان و دانشجویان منتقل شود یکی از عرصه‌هایی که این ارزش‌ها را منتقل می‌کند، راهیان نور می‌باشد و دانشجویان تجارب مختلفی در حوزه راهیان نور دارند که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از سوی دیگر بررسی پیشینه‌ها نشان می‌دهد پژوهش‌هایی در حوزه سفر راهیان نور صورت گرفته است اما در حوزه بررسی تجارب دانشجو معلمان نسبت به راهیان نور پژوهش اندکی صورت گرفته است. لذا این پژوهش با هدف بررسی تجارب زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی از سفر راهیان نور صورت گرفته است.

مبانی نظری

راهیان نور به بازدید از مناطق عملیاتی هشت سال دفاع مقدس سفر راهیان نور گفته می‌شود (ستاد کل نیروهای مسلح، ۱۳۷۸). واژه راهیان نور پس از دوران دفاع مقدس وارد ادبیات، فرهنگ و هویت کشورمان شده است. سفرهای مردم به‌ویژه در ایام تعطیلات موجب آشنایی و ارتباط بیشتر آن‌ها با آن دوران و زنده نگه‌داشتن یاد و خاطره شهدا و امکان جنگی می‌شود. اردوی راهیان نور حرکتی بوده است جهت زنده نگه‌داشتن هویت دفاعی جنگ و به‌طور کلی هویت ملی ایران اسلامی (کتابی؛ به نقل از رازقی و همکاران، ۱۳۹۵). راهیان نور منطقه‌ای است که وادی نور و ایثار می‌باشد. جایی که جبهه رفته‌ها و نرفته‌ها می‌روند تا با شهدا تجدید بیعت کنند (رازقی و همکاران، ۱۳۹۵).

تاریخچه راهیان نور

کشور ایران با توجه به سابقه دفاع مقدس هشت ساله در این زمینه، توان بسیاری دارد به گونه‌ای که هر ساله کاروان‌های بسیاری از بازدیدکنندگان با انگیزه‌های مختلف به بازدید از مناطق جنگی

خوزستان و باغ موزه‌های جنگ واقع در این مناطق اقدام می‌کنند (صادق‌لو، ۱۳۹۵). گردشگری جنگ در میان مردم ایران با تعبیری کاملاً متفاوت و متضاد با ادبیات رایج در جهان و در مقابل گردشگری سیاه با عنوان "راهیان نور" نامیده می‌شود و این از تفاوت ریشه‌ای در نگاه به جهاد و جنگ حکایت می‌کند (قائدعلی و همکاران، ۱۳۹۵).

بازدید از مناطق جنگی در ایران هم‌زمان با دوران دفاع مقدس ویژه خانواده شهدا و رزمندگان صورت می‌گرفت؛ اما شروع "اردوهای راهیان نور" با این عنوان را باید پس از دوران دفاع مقدس دانست که با جوشش مردمی و حمایت نیروهای مسلح شکل گرفت که اکنون موضوعی فراگیر و مهم در عرصه گردشگری کشور است و به جریانی فرهنگی تبدیل شده است (قائدعلی و لطیفی، ۱۳۹۳). اصلاح راهیان نور از سال ۱۳۷۷ به طور عمومی در سطح جامعه مطرح شد. هرچند کاروان‌های اعزامی برای بازدید مناطق عملیاتی، عناوین دیگری را برای خود برگزیده بودند مانند "کاروان زیارتی کربلای ایران"، "راهیان سرزمین نور"، "راهیان سرزمین عشق"، اطلاع عمومی "راهیان نور" جلوه و ماندگاری خاصی پیدا کرد (محمودزاده و همکاران، ۱۳۹۳). هم‌اکنون راهیان نور از امری فصلی (ایام نوروز) و با جغرافیای محدود (استان خوزستان) به جریان فرهنگی در طول سال تبدیل شده و در هفت استان کشور (خوزستان، ایلام، کرمانشاه، کردستان، آذربایجان غربی، بوشهر و هرمزگان) در ۵۴ یادمان دفاع مقدس پهنه گسترانیده است (قائدعلی، ۱۳۹۶). ستاد راهیان نور

ستاد راهیان نور با مسئولیت سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هماهنگی، حمایت و پشتیبانی از اردوهای راهیان نور در ستاد مشترک سپاه و نیروهای مقاومت بسیج فعالیت خود را آغاز کرد. برای برگزاری اردوهای راهیان نور زمان‌های مختلفی در نظر گرفته شد که از این زمان‌ها می‌توان به چند مورد اشاره کرد ۱- ایام و مناسبت‌های خاص برای دانش آموزان و دانشجویان ۲- هفته دفاع مقدس ۳- هفته بسیج ۴- تعطیلات عید نوروز ۵- تعطیلات بین ترم دانشجویان. این برنامه‌ها توانسته است روحیه خاصی بین افراد جامعه به‌خصوص جوانان ایجاد کند. از این امر می‌توان به‌عنوان انتقال تجربه و ذهنیت نسلی در رابطه با جنگ نام برد (رازقی و همکاران، ۱۳۹۵).

پیشینه پژوهش

در حوزه راهیان نور پژوهشی صورت گرفته است. پژوهشی قائدعلی و لطیفی (۱۳۹۳) انجام داده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد اردوهای راهیان نور برای جلوگیری از فراموشی یاد دوران دفاع مقدس و زیارت مقتل شهیدان توسط جمعی از رزمندگان دفاع مقدس شکل گرفت که پس از مدتی به یکی از بزرگ‌ترین عملیات‌های فرهنگی نظام با تأثیر مثبت بر فرهنگ عمومی کشور تبدیل گشت و اکنون به‌منظور توسعه اردوهای راهیان نور باید به‌صورت فرا بخشی و با استفاده از ظرفیت تمامی دستگاه‌های حکومتی و مؤسسات و گروه‌های مردمی عمل نمود. در این میان توجه به زیارت بامعرفت زائران، جلوگیری از تحریف دفاع مقدس و جلوگیری از حوادث و سوانح راهیان نور ضروری است. مسعودی و نوغابی (۱۳۹۲) در پژوهشی نشان داد که نگرش شناختی و رفتاری دانشجویان نسبت به مقوله شهادت قبل و بعد از اردو با یکدیگر تفاوت معناداری دارد. در مورد نگرش پاسخگویان به اردو نیز تفاوت معناداری قبل و بعد از اردو مشاهده شده است. در نهایت با کنترل متغیرهای مستقل تفاوت معناداری در هر سه شاخص مشاهده نشده است. در نتیجه، حضور در اردوی راهیان نور نگرش رفتاری و شناختی به شهادت و نگرش به اردو را تحت تأثیر خود قرار داده است. قائدعلی (۱۳۹۵) سخنان مقام معظم رهبری در حوزه راهیان نور را در قالب پنج روایت کلی: ۱ - ظرفیت خارق‌العاده دوران دفاع مقدس ۲ - زنده نگه‌داشتن دوران دفاع مقدس به‌عنوان راهبرد حقیقی نظام ۳ - راهیان نور ۴ - یادمان‌های دفاع مقدس ۵ - تقدیر از زائران راهیان نور سامان یافت. در پژوهش امیدیان و آنسته (۱۳۹۸) نتایج حاصل از مطالعه کمی نشان داد؛ دانش‌آموزان از عوامل درون‌دادی اردوهای راهیان نور همچون کیفیت تجهیزات پزشکی، تغذیه، مکان، امکانات رفاهی و... رضایت پایینی داشتند. مریبان نیز همانند دانش‌آموزان از کیفیت مکان، تجهیزات پزشکی، بسته‌های فرهنگی، انتخاب مریبان بر اساس سن و جنسیت رضایت نسبی داشتند. بر اساس نتایج کیفی مهم‌ترین راهکارهای توسعه اردوهای راهیان نور شامل توجه به شاخص‌های شایستگی‌های ارزشی در جذب منابع انسانی، متناسب‌سازی طراحی ساختار سازمانی با ابعاد محتوایی، مدیریت مشارکتی، مدیریت خدمات و پشتیبانی و توجه همه‌جانبه به هدف‌های تربیتی بودند. یافته‌های پژوهش رازقی و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد که تجربه سفر

راهیان نور از طریق انتقال ارزش‌های جنگ به نسل جدید، موجب شکل‌گیری یا بازتولید حافظه فردی و جمعی مثبت از جنگ در جامعه خواهد شد.

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر به روش کیفی و با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی انجام شده است. جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانشجویان معلمان پسر و دختر دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی بودند که از بین آن‌ها دانشجویان اعزامی به راهیان نور با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و از آنان مصاحبه گرفته شد. طی این فرایند ۸ نفر از دانشجویان معلمان در قالبی کاملاً هدفمند شناسایی و برای مشارکت در پژوهش انتخاب شدند با انتخاب هر فرد فرایند مصاحبه با وی آغاز شد و اطلاعات به‌دست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

برای گردآوری داده‌ها از روش مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته استفاده شد. جهت ارزیابی نتایج پژوهش کیفی حاضر، از معیارهای گویا و لینکلن (۱۹۸۹) استفاده شده است. گویا و لینکلن از عنوان اعتمادپذیری یا قابلیت اعتماد برای ارزیابی نتایج پژوهش کیفی استفاده می‌کنند. قابلیت اعتماد به بیانی ساده، میزانی است که در آن می‌توان به یافته‌های یک تحقیق کیفی متکی بود و به نتایج آن‌ها اعتماد کرد. به عقیده گویا و لینکلن معیار قابلیت اعتماد شامل چهار معیار جداگانه اما به هم مرتبط است که شامل باورپذیری (همسازی و همبستگی داده‌ها)، اطمینان‌پذیری (توانایی تشخیص جایی که داده‌های یک مطالعه از کجا آمده، چگونه گردآوری شده و چه طور به کاررفته‌اند)، تأثیرپذیری (عینیت کیفی و انطباق یافته‌ها بر داده‌های پژوهش) و انتقال‌پذیری (اعتبار بیرونی) است (محمدپور، ۱۳۸۸).

سؤالات پژوهش

۱- دانشجویان معلمان پسر و دختر دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی نسبت به راهیان نور چه تجربه‌ای دارند؟

یافته‌های پژوهش

تجارب دانشجوی معلمان پسر و دختر دانشگاه فرهنگیان در خصوص تجارب زیسته از سفر راهیان نور در قالب پنج مضمون اصلی ۱- مشکلات و چالش‌های سفر ۲- دستاوردهای راهیان نور ۳- تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی و دفاع مقدس ۴- راهکارهای بهبود راهیان نور ۵- پیامدهای حضور در راهیان نور طبقه‌بندی شد. در جدول ۲، این مضامین بیان و تبیین شده‌اند.

جدول ۲. بررسی تجارب زیسته دانشجوی معلمان نسبت به راهیان نور

گزینشی	محوری	باز
	مسائل رفاهی و تغذیه	<p>خوب نبودن کیفیت غذاها در بعضی از مکان‌ها/ کم بودن ملزومات غذا مثل نان و قاشق/ نبودن و یا کمبود شدت آب در سرویس‌های بهداشتی خوابگاه‌ها/ عدم وجود برنامه‌های سرگرمی و تفریحی مناسب/ عدم وجود غذاهای متفاوت/ عدم وجود مکان مشخص برای صرف غذا در سفر/ ندادن یادگاری به حاضران/ عدم وجود مکان درست برای صرف غذا در طول مسیر/ اختصاص ندادن وقت کافی برای سایر برنامه‌های سرگرمی و غیره/ عدم توجه کافی به جنبه تفریحی سفر/ کمبود برنامه‌های فرهنگی در سفر/ دادن غذا در وقت‌های غیر خودشان.</p>
مشکلات و چالش‌های سفر	حمل و نقل	<p>آب و هوای بسیار گرم مناطق جنگلی/ کسل شدن سفر تا حدی به علت سختی‌های زیاد/ استفاده از اتوبوس vip برای بهبود کیفیت سفر/ وقت زیادی از مسیر از سفر را در مسیر بودن/ خستگی‌های روحی و جسمی در اتوبوس در صورت نبودن برنامه خاص/ خراب بودن سیستم پخش تصویر اتوبوس/ زمان خالی بسیار زیاد در اتوبوس/ عدم وجود برنامه‌ریزی مناسب برای زمان خالی زیاد تو اتوبوس/ کسل‌کننده بودن سفر به علت حضور زیاد در اتوبوس/ به وجود آمدن درد جسمانی به علت حضور زیاد در اتوبوس/ مناسب نبودن تعدادی از راننده‌های اتوبوس/ عدم وجود وسایل سرمایشی مناسب در اتوبوس/ خراب شدن اتوبوس در مسیر سفر.</p>
	استقرار	<p>امکانات خوب نداشتن خوابگاه به علت پادگان نظامی/ عدم وجود آب گرم در حمام‌ها در خوابگاه/ احساس ناراحتی کردن حاضرین به علت</p>

وجود افراد غریبه در محل اسکان خود/ سخت‌گیری نسبت به رفت‌وآمد حاضرین /حضور افراد با فرهنگ‌های مختلف در سفر راهیان نور/ایجاد مشکل به علت حضور افراد با فرهنگ‌های مختلف در یک مکان/محدودیت‌های شدید در اقامتگاه‌های حاضرین/عدم اجازه خروج از اقامتگاه به حاضرین در سفر /دور بودن خوابگاه از مناطق جنگی / وجود حشرات زیاد در مناطق جنگی

عدم وجود برنامه دقیق و مناسب برای همه دانشجویان حاضر / نبودن برنامه‌ریزی متناسب با فکر و سلیقه‌های متفاوت/عدم وجود تعادل در پرداختن بین مسائل مختلف / ناهماهنگی بین کادر اجرایی در سفر/ عدم وجود مبلغ و تشویق کننده در طول سفر/ عدم وجود مبلغ و تشویق کننده در طول سفر/ خوب نبودن راهی‌ها و عدم توانایی کامل آن‌ها در بازگور کردن / نبودن مداح به تعداد مناسب در طول سفر/ مشکلاتی از قبیل سختی هماهنگی و سرگرم کردن حاضرین به علت جمعیت زیاد/ لزوم وجود یک روحانی برای زمان حضور در اتوبوس/ سخت‌گیری‌های بی‌مورد برخی از سرپرستان برای حاضرین سفر/تمرکز شدید عوامل انسانی بر روی بازدید از مناطق جنگی / کمبود توجه کافی مسئولین به مسائل مهم و حیاتی سیاسی در سفر/ عدم انتخاب درست و صحیح مسئولین در سفر/ لزوم دقت بیشتر در انتخاب سرپرست‌های سفر/عدم برنامه‌ریزی و پیش‌بینی برای اتفاقات غیرمنتظره/ نبودن برنامه‌ریزی بین بسیج و دانشگاه

نیروی انسانی

لزوم ادامه دادن و دوباره تلاش کردن بعد از شکست/ الگو بودن رزمندگان و شهیدان/ درس گرفتن از شهیدان و کاربرد آن در زندگی خصوصی/ توانایی تنظیم برنامه زندگی و بهبود آن بر اساس برنامه شهدا/ نزدیک شدن به خداوند از برکات سفر راهیان نور/ توانایی سفر در ایجاد تغییر در رفتار و اعتقادات دانشجویان/ تأثیر سفر در پابندی بیشتر به عبادات شخصی و نمازخواندن/ پابندی بیشتر دانشجویان بر روی اعتقادات از طریق الگو گرفتن از شهیدان/ پی بردن دانشجویان به درستی عقایدشان بعد از حضور / آموختن صبر کردن در شرایط سخت

فردی

دستاوردهای
راهیان نور

/ عهد و پیمان با شهیدان برای رسیدن به اهداف انقلاب اسلامی/ از بین رفتن شبهات حاضران در سفر از طریق پاسخگویی راویان/ نزدیک کردن خود و شیوه زندگی به شهیدان در طول سفر/ تغییرات کوتاه مدت به علت تحت تأثیر جو قرار گرفتن/ گرفتن و شناختن هویت خود از طریق شهدا / حس عالی معنوی سفر ترغیب کننده برای تجربه دوباره/جدی و مهم تر گرفته شدن درس و دانشگاه از تأثیرات سفر/ آشنا شدن با آرمان‌های شهیدان و بوجود آوردن آن آرمان‌ها در خود /دفاع کردن از کشور و انقلاب اسلامی با الگو گرفتن از شهیدان /توجه و اهتمام بسیار زیاد به وصیت‌نامه شهدا در این سفر/ اهمیت مسئله حجاب برای شهیدان/ رسیدن به اهمیت و حیاتی بودن مسئله حجاب در سفر/ توکل و اعتماد به خداوند در تمامی مراحل زندگی عامل موفقیت/ الگو بودن شهیدان در زندگی شخصی/ استواری بر روی اعتقادات و آرمان‌های خود و درس گرفتن از شهدا/ بهترین خود بودن در هر کاری با درس گرفتن از شهدا.

درس گرفتن از شهیدان و کاربرد آن در زندگی اجتماعی/ تأثیر دوستان در کم شدن سختی‌های سفر/ پرداختن به جنبه‌های مختلف سیاسی و دینی و اقتصاد و فرهنگی در سفر/ تأثیر سفر راهیان نور در رعایت حق دیگران توسط دانشجویان/ افزایش امر به معروف و نهی از منکر در دانشجویان بعد از حضور در سفر/ دخیل بودن سفر راهیان نور در کاهش دروغ در دانشجویان/ دخیل بودن سفر راهیان نور در کاهش دروغ در دانشجویان/ ترغیب کردن دیگران به شرکت در سفر/ تأثیر اجتماعی مناطق جنگی بر روی کم‌کاری‌های دانشجویان در طول سال/ تعامل با تفکرات مخالف در سفر راهیان نور/ شرکت کردن افراد بدحجاب در سفر راهیان نور/ تلنگر ایجاد شدن در حاضرین به علت آشنا شدن با شهیدان/ نقش مهم سفر راهیان نور در تشخیص راه درست در مسائل حال حاضر و مسائل مهم و حال حاضر جامعه/ نقش سفر راهیان نور در از بین رفتن اغتشاشات/نقش راهیان نور در به تثبیت رسیدن جبه حق/ الگو بودن شهیدان در زندگی اجتماعی/ تأثیر در دفاع کردن از انقلاب در شرایط کنونی کشور/ قابلیت و توانایی در توانمندی سیاسی

حاضرین/ توانایی آشنا کردن دیگران با شهدا و آرمان‌ها و اهدافشان/
کسب تجربه از طریق قبول کردن مسئولیت.

<p>آشنا و آموختن آرمان و اهداف شهدا به دانش‌آموزان به‌عنوان معلم/شناخته شدن اصالت و تلاش برای تربیت دانش‌آموزانی در راستای انقلاب/ تربیت دانش‌آموزان مطابق با آرمان‌های شهیدان/ آشنایی و به‌کارگیری با آرمان‌ها و اهداف شهدا در تدریس خود به‌عنوان معلم/پرورش دانش‌آموزان انقلابی / آشنا کردن دانش‌آموزان با مفهوم و اهمیت انقلاب اسلامی / تشویق و ترغیب دانش‌آموزان به حضور در سفر راهیان نور/ آشنا کردن و بردن دانش‌آموزان به جبهه حق / لزوم یاد دادن و زنده نگه‌داشتن یاد و خاطره شهدا به دانش‌آموزان.</p>	<p>انتقال ارزش‌های دفاع مقدس به دانش‌آموزان توسط معلمان آینده</p>	<p>تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی و دفاع مقدس</p>
<p>تمرکز بیشتر بر روی جنبه‌های دینی و اعتقادی در سفر/ آموزش کامل جهاد تبیین و نگاه ویژه به سفر راهیان نور به‌عنوان یکی از مراحل جهاد تبیین /لزوم پیدا کردن هویت به‌عنوان معلم/ لزوم دانستن مسیر طی شده انقلاب اسلامی به‌عنوان معلم/ بهتر انجام دادن مسائل خود به‌عنوان معلم از طریق مدد گرفتن از شهدا/ تربیت بهتر دانشجوی معلمان برای رسالت خود در آینده.</p>	<p>تربیت معلمان انقلابی</p>	
<p>استفاده از افراد دارای تجربه بیشتر برای بهبود سفر/ اختصاص بودجه مناسب‌تر و بهتر برای بازدهی بیشتر سفر راهیان نور/ امکانات بهتر و خوب‌تر و در شان حاضرین/ بهبود کیفیت غذا سفر برای بهتر شدن سفر/ تهیه اتوبوس vip به علت طولانی بودن مسیر/ تلاش حداکثری مسئولین تدارکات برای بهتر شدن سفر/ همکاری دانشگاه با بسیج دانشجویی و خود دانشجویها برای اجرای اردوی راهیان نور.</p>	<p>قبل از سفر</p>	<p>راهکارهایی برای بهبود سفر راهیان نور</p>

عدم پرداختن کامل به جنبه معنوی در جهت بهبود سفر/ برگزاری مسابقات همراه با جایزه برای سرگرم شدن در اتوبوس/ پاسخگویی به دانشجویان از طریق روحانی و افراد اعلم در اتوبوس/ برگزاری برنامه‌های مختلف از جمله مشاعره در سرگرمی در زمان حضور در اتوبوس/ بهتر بودن اسکان حاضرین هم استانی با هم/ رفتن به دیگر مکان‌های زیارتی مقدس در حین سفر/ گرفتن آزمون در پایان سفر برای آزمودن و تثبیت مطالب/ اعطای کتاب دفاع مقدس به حاضرین در پایان ارائه و درست کردن خلاصه وصیت‌نامه‌های شهیدان و اعطا به حاضرین/ امکان بازدید از دیگر مناطق زیارتی/ بیشتر پرداختن به جنبه معنوی سفر/ کامل شدن سفر در صورت پرداختن به جنبه سرگرمی سفر/ کمتر شدن سختگیری‌های بی‌مورد برای بهتر شدن سفر/ دادن آزادی درست در زمینه‌های گوناگون به حاضرین در جهت بهبود سفر.

حین سفر

فرهنگ‌سازی در سنین پایین و دبستان برای جذب و ترغیب برای سفر راهیان نور/ توجه به فضای مجازی و استفاده از قابلیت‌های آن در بحث سفر راهیان نور/ برگزاری دوره‌های آنلاین بعد از سفر برای یادآوری مطالب سفر/ پیگیری وصیت شهدا

بعد از سفر

امکان آشنایی با واقعیت‌های جنگ‌ها/ تجربه عینی فضایی که شهیدان در آن قرار داشتند/ دانستن موفقیت‌های به‌دست آمده در جنگ/ دانستن سختی‌هایی که شهیدان در طول جنگ کشیدند/ آشنایی با شکست‌هایی که شهیدان در جنگ‌ها متحمل شدند/ ارتباط داشتن معنوی شهیدان در عملیات‌ها/ به خدا نزدیک بودن رزمندگان در طول عملیات‌های جنگی/ افزایش اطلاعات درباره مناطق جنگی

پیامدهای

حضور در

راهیان نور

آشنا شدن با نحوه انجام عملیات‌های جنگی/ دانستن اقداماتی که شهیدان بعد از شکست انجام دادند/ تدارکات و برنامه‌ریزی‌های قبل از جنگ/ تدارک و برنامه‌ریزی‌های بعد از جنگ/ آشنایی با اقدامات شهیدان بعد از شکست خوردن/ برنامه‌ریزی و مشخص بودن اقدامات شهدا/ نا امید نشدن شهدا بعد از شکست خوردن در عملیات‌ها.

افزایش اطلاعات

درباره اقدامات

شهدا و رزمندگان

توجه به خانواده
شهدا

اهمیت به خانواده شهدا/ دیدگاه منفی داشتن به خانواده شهدا و تغییر
نگاه بعد از سفر، سر زدن به اقدام و خانواده‌های شهدا/

- مشکلات و چالش‌های سفر

یکی از کدهای گزینشی به دست آمده از مصاحبه‌ها، مشکلات و چالش‌های سفر است. مصاحبه‌کننده شماره اول در این باره بیان داشت که "با وجود دانشجویان بسیار زیاد برنامه‌ریزی دقیق و مناسب با آن جمعیت زیاد انجام نشده بود." مصاحبه‌کننده دوم به این نکته اشاره داشت که "پنج روزی که برای اردو در نظر گرفته می‌شود فقط یک روز و نیم تا دو روز حدوداً شما فقط در جاده هستید." سومین مصاحبه‌کننده این گونه بیان کرد که "برنامه‌های سرگرمی در نظر بگیرند و عدم وجود برنامه‌ریزی درست برای افراد در داخل اتوبوس به چشم می‌خورد." مصاحبه‌کننده شماره چهارم گفت "هیچ‌کدام از اتوبوس‌ها کولر درست نداشتند و به خاطر گرمای هوا اذیت شدیم." مصاحبه‌کننده پنجم اظهار نظر داشتند که "دیگر کمبود مسئولین هم سن و سال هم از چالش‌ها بود. اگر مسئولین مناسب خودمان بودند، می‌توانستند بهتر ما را درک کنند." مصاحبه‌کننده شماره هفتم اظهار نظر کردند که "شرایط سخت آنجا در هنگام جنگ را بهتر درک کردیم، مثلاً وجود حشرات مختلف با توجه به شرایط محیطی و یا صعب‌العبور بودن مسیرها".

- دستاوردهای راهیان نور

دومین کد گزینشی که از مصاحبه‌ها به دست آمد، دستاوردهای سفر راهیان نور بود. مصاحبه‌کننده شماره اول در این باره بیان داشت که "در زمینه اعتقادتم با الگو گرفتن از شهدا که در سخت‌ترین شرایط روی اعتقادات خود استوار بودند، باعث شد بر عقاید مطمئن‌تر شوم و دیگر در شرایط سخت آن‌ها را نگه می‌دارم و به‌درستی عقاید دینی خودم نیز پی بردم." مصاحبه‌کننده دوم به این نکته اشاره داشت که "افرادی که ممکن قبل از این سفر صرفاً از زبان افراد مختلف شنیدند نسبت به دفاع مقدس و نسبت به جنگ هشت ساله ایران و عراق تفکرات و دیدگاه‌ها داشتند که وقتی که رفتن از نزدیک مناطق را مشاهده کردند و از زبان آن افرادی که در آن زمان خودشان در این جنگ بودند، این روایت‌ها مسلماً امکان اینکه این دیدگاه تفکرشان نسبت به جنگ نسبت به دفاع مقدس جنگ ایران و عراق و مسائلی پیرامون این جنگ رخ داده و این تغییر پیدا کند و خیلی از شبهاتشان رفع شود." سومین مصاحبه‌کننده این گونه بیان کرد که "ما

رفتیم تا با شهدا تجدید پیمان کنیم و مسیر درست زندگی مان و در پیش بگیریم برای رسالتمان در پیش بگیریم. " مصاحبه کننده شماره چهارم گفت " من رفتم بیشتر با شهیدان انس بگیرم و آشنا بشوم و در ادامه مسیر زندگی از آن آرمانها استفاده کنم و قبل از سفر شک داشتیم که اعتراضی می شد اغتشاشی می شد که آیا مثلاً اعتراضات به جا هست یا نه ولی وقتی که با آن فضا آشنا شدم جبهه حق را شناختم و ما هر چه داریم مدیون شهیدان هستیم. " مصاحبه کننده پنجم اظهار نظر داشتند که " شهیدان در عملیات به خدا نزدیک بودند و سختی هایی که تحمل می کردند ولی باز هم در این مسیر قدم برداشتند و کم نیاوردند. بعضی مواقع شکست می خوردند اما باز هم دوباره در مسیری که بودند ثابت قدم بودند. " مصاحبه کننده ششم در این باره بیان داشت " دوران دانشجویی خویش همیشه که شما هر مسئولیتی قبول کنی چه در راهیان نور چه در برنامه های دیگر همین تجربه ای که برات میمونه یک دنیا ارزش داره "

- تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی و دفاع مقدس

تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی و دفاع کردن از آن سومین مضمون گزینشی این پژوهش بود. مصاحبه کننده دوم به این نکته اشاره داشت که " با توجه به اینکه این سفرها خودش می تواند یک کار فرهنگی و تربیتی خیلی باکیفیت صورت بگیرد؛ می تواند تأثیرات بسیار زیادی روی دانشجویها و تربیت دانش آموزان بگذارد. " سومین مصاحبه کننده این گونه بیان کرد که " ما اصالت خودمان را در این سفر شناختیم و به شهدا تعهد دادیم که دانش آموزانی را در راستای انقلاب تربیت کنیم. پس جلدی تر بحث دانشگاه و درس خواندن را در نظر گرفتم و با آمادگی بیشتر به سر کلاس درس می روم و با آرمانهای شهدا آشنا شدم، مثل حفظ وطن که حجاب و موضوع روز کشور حجاب است، آرمان خواهی و استقلال و اینها رو در زندگی شخصی و اجتماعی خودم دخیل کردم و همین آرمانها را روی دانش آموزانم پیاده می کنم. عدم توجه به همین آرمانهاست که وضع کنونی کشور در مسئله حجاب این گونه است. " مصاحبه کننده پنجم اظهار نظر داشتند که " از آنجاکه من قرار است معلم باشم باید با آرمان و اهداف شهدا آشنا بشم و اونها رو در تدریس خودم به کار ببرم و دانش آموزان انقلابی پرورش دهم و اهمیت انقلاب و دفاع از کشور را به دانش آموزانم درس بدهم و آنها را تشویق و ترغیب به حضور در سفر راهیان نور می کنم. به آنها درس می دهم که شرایطی قرار داریم که دشمن از هر راهی برای از بین بردن انقلاب اسلامی

استفاده می‌کنید و جبهه حق را به دانش‌آموزانم درس می‌دهم و از آن‌ها می‌خواهم یاد و خاطره شهدا را زنده نگه‌دارند و در مسیر آن‌ها حرکت کنند."

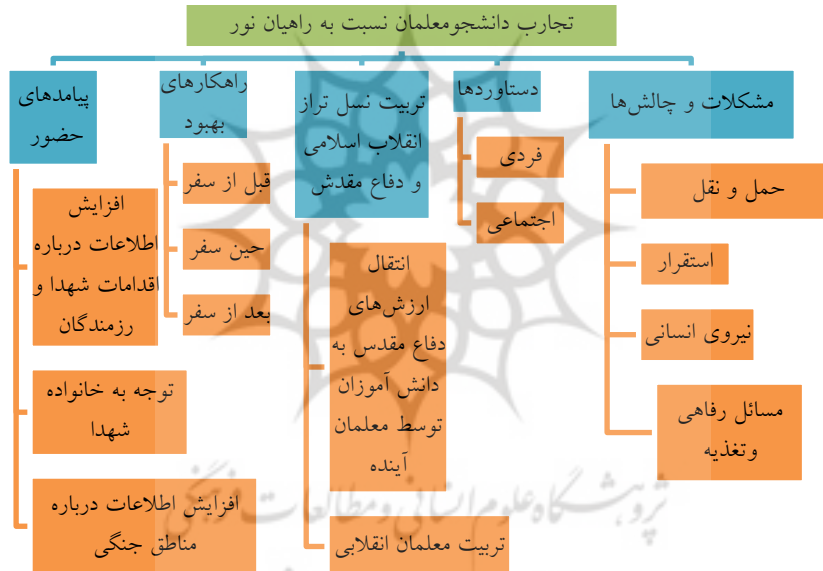
- راه‌کارهایی برای بهبود سفر راهیان نور

در مصاحبه‌هایی که برای این پژوهش انجام شد، به چهارمین مضمون اصلی راهکارهایی برای بهبود سفر راهیان نور دست یافتیم. مصاحبه‌کننده شماره اول در این باره بیان داشت که "برای بهبود مشکلات موجود در سفر راهیان نور، از افراد باتجربه بیشتری به‌عنوان مسئول استفاده کنند." سومین مصاحبه‌کننده این‌گونه بیان کرد که "برای یادآوری و جلوگیری از فراموش شدن مطالب دوره راهیان نور از راه دور حالا از طریق فضای مجازی در نظر گرفته شود. گرفتن امتحان در آخر دوره از مطالب گفته شده و اعطای کتاب‌های دفاع مقدس و پخش خلاصه وصیت‌نامه شهدا هم در بهبود و ماندگاری مطالب این سفر به ما کمک می‌کند." مصاحبه‌کننده شماره چهارم گفت "امکان‌ات رفاهی اتوبوس و خوابگاه رو بهبود ببخشند و اگر واقعا اتوبوس مناسب نباشد سفر خوبی نخواهیم داشت. مسئولین دارند زحمت می‌کشند به بهترین نحو انجام دهند و بیشترین تلاششان را داشته باشند و بهترین غذاها را توزیع کنند. به علت کم بودن مدت سفر برای افراد خاطرات محدود ایجاد می‌شود و بهتر است که این خاطرات، جنبه منفی نداشته باشند." مصاحبه‌کننده پنجم اظهار نظر داشتند که "به نظر من در شیوه برخورد با افراد هر چه سخت‌گیری کمتر شود خیلی بهتر می‌شود و باعث قشنگ‌تر شدن سفر می‌شود و آزادی بیشتر و درستی به حاضرین در همه زمینه‌ها بدهند خیلی خوب می‌شد." مصاحبه‌کننده شماره ششم در این موضوع اظهار نظر کردند که "راهیان نور یک برنامه‌ای است بین چند ارگان که هم‌زمان باید با هم همکاری داشته باشند؛ هم دانشگاه پای کار باشد هم بسیج دانشجویی هم خود دانشجوها"

- پیامدهای حضور در راهیان نور

آخرین مضمون اصلی به‌دست آمده پیامدهای حضور در راهیان نور است. مصاحبه‌کننده شماره اول در این باره بیان داشت که "به این سفر رفتم تا حال و هوایی که آنجا هست تجربه کنم و با واقعیت‌های جنگ آشنا بشم. بینم چه جوری بوده عملیات‌ها، به چه نحوی انجام دادند، چه موفقیت‌هایی به دست آوردند، چه سختی‌هایی کشیده‌اند، چه شکست‌هایی خوردند، بعد از شکست چه اتفاقاتی افتاده و جنبه معنوی‌شان که ارتباط شهیدان با خدا در عملیات‌ها در سختی‌ها و

از طرفی برنامه‌ریزی و تدارکاتی که قبل و بعد از جنگ‌ها داشتند، می‌خواستیم از نزدیک بینیم و با آن‌ها آشنا بشوم " سومین مصاحبه‌کننده این‌گونه بیان کرد که " ما می‌دانیم قطعاً این سفر برکات زیادی داشت و شاید الآن به چشم نبینیم ولی قطعاً سال‌های آینده خواهیم دید. " مصاحبه‌کننده شماره چهارم گفت "رفتن من به این سفر باعث شد من به این باور برسم که حجاب خیلی مقدس است و ما باید تمام سعی و تلاشمان را انجام بدهیم که نه تنها خانواده و ناموس خودمان بلکه کل جامعه حجاب را رعایت کنند و از بی‌حجابی و فسق و فجور به دور باشند. " مصاحبه‌کننده پنجم اظهارنظر داشتند که "در زندگی شخصی خودم من انسانی شدم که به خداوند نزدیک‌تر هستم و این تغییر را در خودم حس می‌کنم."

شکل ۱. بررسی تجارب زیسته دانشجو معلمان نسبت به راهیان نور

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف از انجام این پژوهش، بررسی تجارب زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی از سفر راهیان نور بود. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در این سفر چالش‌ها و مشکلاتی وجود داشت که یافته‌های پژوهش‌های مهدی و متولی زاده (۱۴۰۲) و فلکه و همکاران (۱۴۰۱) و

محمدی و احمدی (۱۳۹۴) این موضوع را تأیید می‌کند هر پدیده‌ای به‌طور طبیعی جدای از آثار و پیامدهای مثبت و سازنده، دارای مشکلات و چالش‌هایی است که باعث جلوگیری از رسیده کامل به اهداف تعیین شده و پیامدهای آن می‌شود و راهیان نور هم از این قاعده مستثنی نیست. مشکلات راهیان نور در چهار حوضه حمل‌ونقل؛ مسائل رفاهی و تغذیه، استقرار و نیروی انسانی شناسایی شد. نیروی انسانی به‌عنوان عامل اجرایی سفر نقش بیشتری در چالش‌ها نسبت به دیگر مسائل داشت که با برنامه‌ریزی صحیح و منسجم و دقیق می‌توانست از بروز مشکلات و چالش‌ها جلوگیری کند و قدم بزرگی برای رفع چالش‌ها و محدودیت‌های موجود بردارد. مشکل دیگر زائران راهیان نور مربوط به حوضه استقرار بود که شامل محل سکونت و امکانات آن و سخت‌گیری نسبت به آمدو شد و وجود افراد مختلف با فرهنگ‌های مختلف در یک مکان اشاره کرد که از طرفی یک محدودیت برای ارتباط برقرار کردن و از طرفی یک فرصت برای آشنایی با دیگر اقوام و فرهنگ‌ها بود. مشکلات حمل‌ونقل هم به‌عنوان یک چالش همیشگی برای زائران مطرح شد که نامناسب بودن اتوبوس‌ها به صورت کلی و زمان خالی و بدون برنامه‌ریزی در زمان حضور در اتوبوس و خستگی بسیار ناشی از مدت زمان طولانی در اتوبوس باعث ایجاد نارضایتی دانشجویان نسبت به این سفر معنوی شده است.

دومین مضمون این پژوهش، دستاوردهای معنوی و فردی و اجتماعی موجود در این سفر است که یافته‌های پژوهش‌های تقدیسی و همکاران (۱۳۹۴) و حسین زاده و همکاران (۱۳۸۷) و صادقلو (۱۳۹۵) این موضوع را تأیید می‌کند. دستاوردهای راهیان نور به‌صورت کلی به سه دسته فردی، اجتماعی و معنوی تقسیم‌بندی شد که نقش پررنگی در زندگی افراد داشت. در جنبه فردی آن به مواردی مثل تغییر دانشجویان قبل و بعد از سفر، تأثیر سفر در پابندی بیشتر به عبادات شخصی مانند نماز و شناختن هویت فردی اشاره کرد که باعث رشد و توسعه فردی دانشجویان می‌شود. از آنجا که زندگی امروزه بسیار بر پایه جمع و حضور در اجتماع بنا شده است، راهیان نور اثرات خود مانند پرداختن به جنبه‌های مختلف سیاسی، اقتصاد و فرهنگی، رعایت حق دیگران و دفاع از انقلاب در اجتماع در شرایط کنونی کشور داشته است. معنویات نیز بخش مهمی از ابعاد وجود انسانی تلقی می‌شود که راهیان نور اثراتی مانند نزدیک شدن به خداوند، دیده شدن برکات سفر در آینده در این زمینه دارد.

یکی دیگر از مضامین اصلی این پژوهش تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی و دفاع مقدس است که یافته‌های پژوهش‌های فاضلی کبریا و نهادی (۱۳۹۶) و پور عمران و همکاران (۱۳۹۹) و بیات و همکاران (۱۳۹۵) و رازقی و همکاران (۱۳۹۵) این موضوع را تأیید می‌کند. دانشجویان دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان معلمان آینده نیازمند غنی شدن همه‌جانبه در زمینه‌های گوناگون هستند و تا بتوانند رسالت خود را هرچه بهتر انجام دهند. راهیان نور یکی از پدیده‌هایی است که می‌تواند دانشجویان را در این امر کمک شایانی کنند. راهیان نور در این زمینه می‌تواند باعث پیدا کردن هویت به‌عنوان معلم، دانستن مسیر طی شده انقلاب اسلامی به‌عنوان معلم شود. چنین معلمانی می‌تواند با الگوگیری از راهیان نور و آرمان‌ها و اهداف شهدا باعث تربیت دانش‌آموزانی شوند که به انقلاب و کشور خود وفادار و پایبند باشند و در راستای اهداف انقلاب گام بردارند.

چهارمین مضمون اصلی طبق مصاحبه‌ها و یافته‌های این پژوهش راهکارهایی برای بهبود سفر راهیان نور است که یافته‌های پژوهش‌های زنده‌مقدم و همکاران (۱۳۹۸) و قائدعلی (۱۳۹۶) این موضوع را تأیید می‌کند. برای بازدهی بیشتر اهداف سفر راهیان نور باید اقداماتی در جهت بهبود سفر انجام شود که طبق داده‌های این پژوهش مهم‌ترین آن‌ها اختصاص بودجه مناسب‌تر، ارائه خلاصه وصیت‌نامه شهدا و اعطای آن‌ها به حاضرین، کمتر شده میزان سخت‌گیری‌ها و آزادی دادن به زائران راهیان نور برای تفریح و پرداختن به امور شخصی و برگزاری دوره‌های آنلاین بعد از سفر برای تثبیت و یادآوری مطالب ارائه شده در سفر است.

آخرین مضمون این پژوهش پیامدهای حضور در راهیان نور است که یافته‌های پژوهش‌های وثوقی و رجبی مقدم (۱۳۹۷) و قائدعلی و لطیفی (۱۳۹۳) و مسعودی و نوغانی (۱۳۹۲) این موضوع را تأیید می‌کند. حضور در سفر راهیان نور علاوه بر تأثیرات معنوی و فردی و اجتماعی، بر روی میزان اطلاعات ما از وقایع و نحوه انجام عملیات‌ها و اقدامات رزمندگان را هم افزایش می‌دهد. اطلاعاتی از قبیل اینکه اقدامات شهدا قبل و حین و پس از عملیات‌ها چه بوده و چگونه از انقلاب اسلامی دفاع کرده‌اند و این امانت را برای ما نگهداری کرده‌اند. این امر باعث می‌شود که در نگهداری و حفظ امانت بزرگ الهی تلاشمان را به حداکثر برسانیم و مانند شهدا تا پای جان، پای آرمان‌های این انقلاب بمانیم و از آن‌ها دفاع کنیم. طبق یافته‌های پژوهش، نباید در این سفر

صرفاً و مطلقاً به جنبه معنوی توجه داشت و از دیگر جنبه‌های تفریحی و سیاسی و فرهنگی چشم پوشید. به علت طولانی بودن مسیر و زمان طولانی حضور در اتوبوس، برنامه‌های فرهنگی و مسابقاتی برگزار شود که مرتبط با این سفر باشد. در پایان سفر پیشنهاد می‌شود که از کتب دفاع مقدس و یا پوستر و نشریه‌هایی درباره شهدا و وصایای آن‌ها به زائران داده شود تا خاطره و یادگاری از این سفر داشته باشند. از قابلیت فضای مجازی هم نباید غافل شد و دوره‌هایی پس از سفر برای یادآوری مطالب و خاطرات شیرین آن دوران برگزار شود تا میزان تأثیرگذاری این سفر بالا برود.

قدردانی

در انجام این پژوهش می‌بایست از جناب آقای فلاحی مدیرکل محترم حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس استان خراسان جنوبی و حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر جواد اکبری مطلق ریاست محترم دانشگاه فرهنگیان خراسان جنوبی تقدیر و تشکر نمود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

- امیدیان، فرانک؛ آنسته، غلام عباس. (۱۳۹۸). ارزیابی اردوهای راهیان نور در استان خوزستان. دو فصلنامه ادبیات دفاع مقدس دانشگاه شاهد، ۴(۱)، ۱۴۳-۱۶۰.
- احمدی، داریوش. (۱۳۹۴). تحلیل مسیر عوامل مؤثر بر توسعه نیافتگی گردشگری دفاع مقدس در استان خوزستان. فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا، ۶(۱)، ۴۱-۵۸.
- بیات، بهرام؛ رئیسی سرتشیزی، عباس؛ محبت خانی، جمشید. (۱۳۹۵). تأثیر برنامه‌های فرهنگی دفاع مقدس بر هویت فرهنگی دانش‌آموزان. فصلنامه علمی-پژوهشی نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان، ۶(۲)، ۲۲۷-۲۵۱.
- پورعمران، محبوبه؛ حاتم زاده، سهراب؛ یوسفی فر، حسین؛ سیاح، مجتبی. (۱۳۹۹). بررسی روش‌ها و میزان آشنایی دانش‌آموزان با ارزش‌های دفاع مقدس. فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، ۱(۵)، ۳۳-۵۱.
- تقدیسی، احمد؛ کریمیان، تقی؛ حاجیلو، مهدی و رحمانی سریاست، مجید. (۱۳۹۴). گردشگری دفاع مقدس و بررسی گرایش گردشگران ورودی به مناطق جنگی. فصلنامه مطالعات راهبری بسیج، ۱۸(۶۸)، ۱۳۵-۱۶.
- رازقی، نادر؛ فیروزجانیان، علی‌اصغر؛ شریفی مقدم، پرویز؛ هاشمیان، بهزاد. (۱۳۹۵). گردشگری جنگ: تحلیل کیفی سفر راهیان نور به مناطق عملیاتی. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۵(۱۷)، ۹۷-۱۱۴.
- زندمقدم، محمدرضا؛ مسلمی، علی و معمری، ابراهیم. (۱۳۹۸). پایش زیرساخت‌های گردشگری دفاع مقدس در مناطق عملیاتی مرزی غرب. فصلنامه علمی فرهنگ ایلام، ۲۰(۶۴ و ۶۵)، ۹۷-۱۱۹.
- حسین زاده، معصومه؛ سعیدی رضوانی، محمود، باغی، حسین و آرامجو، محمد (۱۳۸۷). کاروان‌های راهیان نور از نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد. همایش ملی ایثار و شهادت فرصت‌ها و چالش‌ها در حوزه فرهنگ، اقتصاد و سیاست.
- سبکتکین ریزی، قربانعلی؛ جعفری، احمد. (۱۳۹۷). بررسی تأثیرگذاری اجتماعی-فرهنگی اردوهای راهیان نور دانش‌آموزان. فصلنامه خانواده و پژوهش، ۴۴(۱۶)، ۱۵۳-۱۷۰.
- ستاد کل نیروهای مسلح (۱۳۷۸). دستورالعمل راهیان نور جنوب و غرب کشور.
- سجادی مهر، ساسان؛ بهرامی، علی و مهتدی، محمدمهدی (۱۴۰۱). شناسایی و اولویت‌بندی مسائل و چالش‌های عملکردی و گفتمانی در فرآیند حضور گروه‌های دانشجویی در گردشگری جنگ (اردوهای راهیان نور). دو فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس و نبردهای معاصر، ۴(۷)، ۳۰۱-۳۲۲.
- سقای، مهدی. (۱۳۹۶). ارزیابی راهبردی گردشگری جنگ در ایران. مطالعات دفاع مقدس، ۳(۴)، ۱۵۱-۱۸۴.
- صادقلو، طاهره. (۱۳۹۵). شناسایی عوامل انگیزشی مشارکت کنندگان در گردشگری جنگ. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۵(۱۶)، ۱۸۸-۲۰۸.

- ضیایی، محمود؛ شجاعی، مسلم. (۱۳۸۹). سطح‌بندی مقصدهای گردشگری واکاوی مفهومی نو در برنامه‌ریزی فضایی گردشگری. *مطالعات گردشگری*، (۱۳)، ۲۵-۴۶.
- فاضلی کبریا، حامد و نهادی، هادی. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر دفاع مقدس بر ارتقا سرمایه اجتماعی. *فصلنامه مطالعات دفاع مقدس*، ۳(۲)، ۳۰-۹.
- فلکه، حمید؛ شرفی، سیامک؛ امیری، علی. (۱۴۰۱). شناسایی چالش‌های پیش روی گردشگری دفاع مقدس. *فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۶(۸۴)، ۱۸۳۱-۱۸۵۶.
- قائدعلی، حمیدرضا. (۱۳۹۶). استقرار روایتی راهیان نور از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی). *فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی*، ۱۵(۸۳)، ۹۵-۱۱۷.
- قائدعلی، حمیدرضا؛ لطیفی، میثم. (۱۳۹۳). الگوی پارادایمی اردوهای راهیان نور. *دو فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی دانشکده علوم انسانی*، ۳(۱۰)، ۱-۲۸.
- مسعودی، حمید؛ نوغانی، محسن. (۱۳۹۲). تأثیر اردوی راهیان نور بر نگرش رفتاری شناختی دانشجویان نسبت به مقوله شهادت. *دو فصلنامه علمی-پژوهشی تربیت اسلامی*، ۸(۱۷)، ۱۲۳-۱۴۴.
- مهندی، محمدمهدی؛ متولی‌زاده، نجمه. (۱۴۰۲). ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایت گردشگران جنگ در ایران با هدف تصمیم‌گیری پایدار در خصوص پارامترهای مؤثر بر کیفیت سفر. *مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی*، ۴(۱)، ۱۶-۲۷.
- محمدپور، احمد. (۱۳۸۸). ارزیابی کیفیت در تحقیق کیفی: اصول و راهبردهای اعتباریابی و تعمیم‌پذیری. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۳(۴۸)، ۷۳-۱۰۷.
- محمدی، جمال و احمدی، داریوش. (۱۳۹۴). تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه‌نیافتگی گردشگری دفاع مقدس در استان خوزستان. *فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا*، ۶(۱)، ۴۱-۸۵.
- محمدی، سعدی. (۱۳۹۶). شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر گسترش گردشگری جنگ در استان کردستان. *فصلنامه علمی-پژوهشی اطلاعات جغرافیایی*، ۲۷(۱۰۷)، ۴۹-۶۶.
- محمودزاده، سیدمجتبی؛ میر هاشمی، علی؛ میر، مصطفی؛ عنبرفروش، فاطمه. (۱۳۹۳). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل رانشی و کنشی مؤثر در توسعه گردشگری ایران. *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۳(۹)، ۱۱۱-۱۳۰.
- وثوقی، لیلا و رجیبی مقدم، نیلوفر. (۱۳۹۷). عوامل انگیزشی در گردشگری جنگ. *دو فصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری*، ۶(۱۱)، ۱-۲۶.

